

СЕКЦІЯ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА: АНАЛІЗ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВНЕСЕННЯ ОСТАННІХ ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВСТВА

Адашис Л.І.

*доцент кафедри теорії та історії держави та права
Університет митної справи та фінансів*

Латенко М.О.

*магістр 5 курсу юридичного факультету
Університет митної справи та фінансів*

За останні роки Україна поступово виходить на європейський рівень, позиціонує себе як державу, котра стрімко розвивається у політичній, економічній, правовій сферах. Будь-який розвиток передбачає зміни й удосконалення, тому логічним процесом в Україні стало реформування, котре проникло у весь механізм функціонування країни та безпосередньо у законодавство. Основним законом в Україні є Конституція, тому зміни торкнулися в першу чергу цього основного державного документа.

Ревормування української судової системи Законом України «Про внесення змін до Конституції України» № 1401-VIII від 02.06.2016 р. зачепило і Конституційний Суд України (далі – КСУ). Так, конституційні зміни передбачили суттєві гарантії незалежності КСУ, запровадили принцип конкурсного відбору суддів, а головне – в Україні було запроваджено інститут конституційної скарги як інструмент захисту конституційних прав та свобод.

Стаття 55 Конституції України зазначала, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; звернення за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, після використання всіх національних засобів юридичного захисту, захист своїх прав і свобод від порушень та протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами [1]. У 2016 році цю статтю було доповнено можливістю на звернення особи із конституційною скаргою до КСУ з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом.

Інститутом конституційної скарги називається можливість будь-якої особи звернутися безпосередньо до КСУ, якщо особа вважає, що в судовому рішенні був застосований закон, який не відповідає Конституції. Це так звана

нормативна конституційна скарга, тобто судові рішення не оскаржуються, оскаржується закон. Конституційна скарга є засобом впливу особи на застосування закону уповноваженими суб'єктами, доведення суперечності закону Конституції [4].

Крім того, статтею 151-1 передбачено, що КСУ вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано. З цієї норми зрозуміло, що права на звернення із конституційною скаргою, має та особа, котра вважає, що закон суперечить Конституції, використала усі можливі засоби правового захисту [1]. Отже, звернутися до КСУ з конституційною скаргою можуть фізичні особи, незалежно від віку, статусу, місця проживання чи дієздатності, юридичні особи, крім юридичних осіб публічного права.

Слід зауважити, що ці новели законодавства значно посилюється роль судочинства в забезпеченні прав та свобод людини й громадянина. Крім того, важливим є те, що такі зміни узгоджено в європейськими стандартами [9].

Дослідники зазначають, що інститут конституційної скарги є в першу чергу винаходом європейської демократії. Сьогодні його застосування можна віднайти в більшості європейських країн. Тому очевидно, що в процесі реалізації курсу на вступ у ЄС Україна не може не сприйняти конституційну скаргу у своїй національній правовій системі [5].

Підставою звернення особи до суду є те, що інші засоби юридичного захисту вичерпано. Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, а саме – статтею 13 передбачено, що кожен, чий права та свободи було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження [2].

Під ефективними національними засобами юридичного захисту слід розуміти визначені законодавством, доступні та результативні процедури, які можуть забезпечити припинення порушень або відшкодування шкоди. Іншими словами, особа повинна пройти усі судові інстанції або звернутись до уповноважених осіб, органів місцевого самоврядування, Президента із відповідними запитамі і після того, як її порушені права та інтереси не буде захищено чи відновлено, має право на конституційну скаргу.

Предметом конституційних скарг є нормативні акти, проте існують певні обмеження щодо видів нормативно-правових актів, які можуть бути оскаржені.

Конституційна скарга подається у вигляді письмового клопотання та має бути написана українською мовою. Документ не повинен містити ненормативну лексику або образливі вирази. У конституційній скарзі вказується: ПІБ громадянина України, іноземця або особи без громадянства, адреса, за якою особа проживає, зареєстрована або повна назва та місцезнаходження юридичної особи, а також номер засобу зв'язку, адреса

електронної пошти, якщо такі є; відомості про уповноважену особу, яка діє від імені суб'єкта права на конституційну скаргу, з наданням копій документів, що підтверджують його права; короткий опис остаточного судового рішення, в якому застосовувалися відповідні положення закону; опис ходу розгляду відповідної справи в судах; конкретні положення закону, які необхідно перевірити на відповідність Конституції, і конкретні положення Конституції, на відповідність яким необхідно перевірити закон; обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону або його окремих положень; відомості про документи і матеріали, на які посилається суб'єкт права на конституційну скаргу, з наданням копій цих документів і матеріалів; перелік документів та матеріалів, що додаються; дата подачі конституційної скарги, підпис суб'єкта права на конституційну скаргу [3].

Щодо реалізації цього інституту на практиці, то у експертів є як позитивні, так і негативні погляди щодо цього питання. Наприклад, Оніщук М. вважає, що можливість подання конституційної скарги поліпшить правосуддя та поліпшить правову систему в цілому. Проте, в той же час, експерт стверджує, що зростатиме навантаження на КСУ [6]. Бакірова І. О. стверджує, що введення інституту конституційної скарги є вдалим запозиченням міжнародного досвіду, запровадженням європейської практики у правозахисній сфері. Та, з іншого боку, наголошує, що сама процедура подання є достатньо проблематичною, адже для того, щоб скаргу такого виду було розглянуто, вона має бути доцільною, належно оформленою, в протилежному випадку її буде повернуто. Тут виникає питання об'єктивної оцінки правильності оформлення та суттєвості змісту конституційних скарг [7].

За інформацією сайту КСУ, конституційні скарги, які надійшли до внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України», зберігаються у Секретаріаті КСУ і будуть відповідно опрацьовані у Секретаріаті і розглянуті КСУ одразу після законодавчого визначення порядку їх розгляду. Серед поданих конституційних скарг можна відзначити скарги про суперечність Конституції деяких постанов Верховного Суду України, закону України «Про прокуратуру», деяких положень Кримінального процесуального кодексу України, законів України «Про державний бюджет», «Про виконавче провадження» та багато інших [8].

Отже, можна з упевненістю стверджувати, що запровадження інституту конституційної скарги є надзвичайно необхідним у державі, де найвищою цінністю є права, свободи, законні інтереси людини та громадянина з демократичним устроєм та Основним Законом – Конституцією. За допомогою цієї можливості кожен, чий права було порушено, має право та змогу захистити себе, якщо цього не було зроблено іншими правовими інстанціями. Конституційна скарга – це один із засобів впливу народу на органи державної влади, зокрема законодавчої. Проте невідомо, чи буде розвиватись і функціонувати цей інститут в Україні, де на шляху до реалізації демократичних правових механізмів захисту часто виникають непереборні обставини у вигляді старої корупційної системи, заангажованості і суб'єктивності політиків і суддів.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.google.com.ua>.
3. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
4. Водянніков О. Відчиняючи двері Конституційного Суду: конституційна скарга як нова можливість захисту конституційних прав [Електронний ресурс] / О. Водянніков – Режим доступу до ресурсу: <https://ukr.lb.ua>.
5. Беззуб І. Запровадження інституту конституційної скарги в Україні: українські реалії та міжнародний досвід [Електронний ресурс] / І. Беззуб – Режим доступу до ресурсу: <http://nbuviar.gov.ua>.
6. Оніщук М. Судова практика: Конституційний прогрес [Електронний ресурс] / Микола Оніщук // Український юрист. Журнал сучасного правника. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://jurist.ua>.
7. Бакірова І. О. Конституційне звернення та конституційна скарга: переваги та недоліки. [Електронний ресурс] / Бакірова І. О. – Режим доступу до ресурсу: <https://minjust.gov.ua>.
8. Офіційний веб-сайт Конституційного суду України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ccu.gov.ua>.
9. Адашис Л. І. Конституційний Суд України як об'єкт судової реформи в Україні / Л.І. Адашис, В.С. Ткачук // Priority a strategie pre rozvoj pravnej vedy vo svete vedy: Medzinarodna vedecko-prakticka konferencia, Sladkovienvn, Slovenska republika, 28-29 oktobra 2016. – Sladkovienvn : Vysoka skola Danubius, 2016. – P. 27-30.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ЗА АКТАМИ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Грабчук Я.І.

*асистент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету «Львівська Політехніка»*

Питання правової охорони Конституції України неодноразово ставали предметом досліджень різних науковців, які займаються проблемами конституційного права. Окремо, досліджувалась також і діяльність суб'єктів правової охорони Конституції України, з яких, уряду – Кабінету Міністрів України, на жаль, відводилась другорядна роль.